

CHARLES DUPUIS: MAGYARORSZÁG ÉS A NEMZETKÖZI BÍRÁSKODÁS

Magyarországnak az 1849-iki események után Ausztria ellen folytatott küzdelmében a történelmi jogához és alkotmányához való ragaszkodás szolgáltatta a szilárd alapot. Nagyrészen ennek eredménye, hogy küzdelme 1867-ben diadalmasan végződött. Az 1914-1918-iki háború után pedig a nemzetközi jogban kereste Magyarország a biztosítékot arra, hogy a tőle elszakított területeken lakó polgárait javaiknak elkobzásától megoltalmazhassa. A döntőbíráskodásba, a nemzetközi igazságszolgáltatásba helyezte bizalmát. A trianoni szerződés ugyanis a vegyes döntőbíróóságok védelmét biztosította Magyarországnak. Mint-hogy pedig erre a védelemre való jogát kétségbe vonták, Magyarország becsülettel küzdött és küzd most is a nemzetközi döntőbíráskodásért, valamint a nemzetközi igazságszolgáltatás függetlenségeért. Állhatatosan, türelemmel és kitartással folytatja a küzdelmet a nemzetek szövetségének tanácsa előtt, amely gátolni törekszik egyik vegyes döntőbíróóság működését és kétes megegyezésre irányuló túlságos buzgalmában nem kevesebb vállalkozott, minthogy maga is segédkezzék annak a fennakadásnak a meghosszabbításában, melyet a döntőbíráskodás menete szenvedett. Magyarország ezideig még nem lett pernyertessé, de az igazság követeli, hogy azzá legyen, az igazság, amely – egy híres mondás szerint – mindannyiunknak közös érdeke.

A békeszerződések tanúságot tesznek megalkotóiknak a nemzetközi döntőbíráskodás iránt táplált előszeretetről. Ugyanis- a nemzetek szövetségének egyességokmánya egy nemzetközi állandó bíróság létesítését mondja ki, amely 1921-ben tényleg meg is alakult. A különböző békeszerződések pedig vegyes döntőbíráóságokra bizzák az ellenséges országok polgárainak javaira vagy jogaira vonatkozó számos oly vitás eset elintézését, amely vitás esetek a hadviselő felek által foganatosított rendszabályok folytán állanak elő, vagy magukban a békeszerződésekben vannak az elintézésnek erre az útjára terelve.

Az állandó nemzetközi bíróság hatáskörét nagyon tágan, de csak fakultatív módon állapították meg, t. i. ezt a bíróságot elvileg csak a vitában álló államok különleges megegyezése alapján lehet igénybe venni. Ellenben a vegyes döntőbíráóságok hatásköre a vitás eseteknek a békeszerződések által meghatározott bizonyos kategóriára korlátoztatott, azonban ezen vitás esetekben igénybevételük kötelező, ami azt teszi, hogy ezeket a bíróságokat a vitában álló felek egyike a másik akarata ellen is igénybe veheti.

A vegyes döntőbíráóságoknak lehetőleg az érdekelt államok akarata szerint kell összeállítva lenniök. Mindegyik érdekelt állam egy-egy tagot küld a bíróságba, az elnököt pedig a két érdekelt kormány megegyezése alapján kell választani. De hogyha a békeszerződések alkotói súlyt helyeztek is arra, hogy a kormányok megegyezése alapján történjék a bíróságok összeállítása, mindenekelőtt mégis azt akarták biztosítani, hogy a vegyes döntőbíráóságok tényleg megalakulhassanak és működhessenek. Ezért arra az esetre, ha a kormányok megegyezése nem sikerülne, úgy intézkedtek, hogy a bíróság elnökét és a két másik személyt, akik az elnököt szükség esetén helyettesíthetik, a nemzetek szövetségének tanácsa válassza ki a háború folyamán semlegesen maradt hatalmak polgárai sorából. Megállapították egyébiránt az is, hogy, ha üresedés esetében valamelyik kormány a bíróság hiányzó tagjának kijelöléséről egy hónapon belül nem gondoskodik, a bíróságnak ezt a hiányzó tagját a nemzetek szövetségének tanácsa által kijelölt két személy közül a másik kormány válassza.

Szabályozták végül azt is, hogy a bíróság valamely tagjának elhunytá vagy lemondása esetében, vagy ha a bíróság valamely tagja akármilyen okból nem tudja tisztét ellátni, a hiányzó bíró pótlása az eredeti kinevezésnél követett eljárás szerint történjék.

Ezeknek a rendelkezéseknek megfelelőleg, amidőn a német kormány 1923-ban a Ruhr-vidék megszállása idejében visszavonta a francia-német és belga-német döntőbíráóságokból a maga bíráit, a nemzetek szövetségének tanácsa nem habozott helyettes bírakat kijelölni, és pedig nem csupán

a német bírák visszavonulása által dezorganizált döntőbíróóságokba, hanem más vegyes döntőbíróóságokba is, amelyekben Franciaország és Belgium érdekelve voltak.

A trianoni szerződési tárgyalások idejében Magyarország, hivatkozással az előbb megkötött békeszerződésekre, a vegyes döntőbíróóságok hatáskörének kiterjesztését kérte és ezt meg is kapta.

A trianoni szerződés ugyanúgy, amint azt a st.-germaini szerződés az osztrák állampolgárokra vonatkozólag tette, magyar állampolgároknak a volt osztrák-magyar monarchiához tartozott területeken fekvő javait mentesítette a kényszerfelszámolás alól. A békeszerződések a kényszerfelszámolásnak két fajtát különböztetik meg, nevezetesen: a jóvátételre és az eltávolításra irányuló kényszerfelszámolást. Az első fajta kényszerfelszámolás értelmében a háborús jóvátételre igénnyel bíró állam eladhatja a jóvátétellel tartozó állam polgárainak javait a végből, hogy az eladás eredményéből kielégítse követelését, kötelessége maradván a jóvátétellel tartozó államnak, hogy kártalanítsa polgárait, akiket az ő tartozása miatt fosztottak meg javaiktól. A második fajta kényszerfelszámolás értelmében a jóvátételre igénnyel nem bíró állam megfoszthatja javaiktól a hadviselő ellenséges államok polgárait és őket távozásra szoríthatja, de saját maga tartozik őket kártalanítani. Az eltávolításra irányuló kényszerfelszámolás nemzeti érdekből foganatosított kisajátítás jellegével bír, amely csak bizonyos meghatározott állam polgáraival szemben nyerhet alkalmazást.

A magyar állampolgárokat a trianoni szerződés 250. cikkének nagyon általános határozmányai mentesítik mind a két fajta felszámolástól. Mindazonáltal a magyar kormány nem volt aggodalmaktól ment a tekintetben, hogy híven be fogják-e tartani ezeket a rendelkezéseket. Ugyanis a Romániában és Csehszlovákiában kiadott agrárreform rendszabályok oly irányú aggodalmakat támasztottak a magyar kormányban, hogy a szerződést természetes jelentésével ellentétesen fogják értelmezni. Avégből, hogy polgárait megóvja ilyen önkényes értelmezésektől, a magyar béke delegáció két dolgot kért a békekonferenciától:

1. olyan kijelentést, mely az elkobzások lehetőségét kizárja,
2. azt, hogy azon magyar állampolgároknak, akik jogtalan kényszerfelszámolás áldozatainak hiszik magukat, joguk legyen a vegyes döntőbíróósághoz fordulni.*)

A szövetséges és társult hatalmaknak a magyar delegáció megkere-

*) Lásd Charles Dupuis: A román-magyar vitás kérdés a nemzetek szövetsége tanácsának 1927. évi szeptemberi ülészakán.

sésére adott válasza elutasította ugyan a kívánt kijelentés megtételét, azonban ennél többet ért tett. Egyfelől ugyanis odanyilatkozott, hogy „a különböző észrevételek, melyeket a magyar delegáció Románia és Csehszlovákia részéről az ingatlan birtokok tekintetében követett eljárásra vonatkozólag előterjesztett, a békeszerződés magyarázatára vonatkoznak, már pedig a békeszerződés magyarázatának most nem lehet helye”, de másfelől engedélyezte, hogy a vegyes döntőbírószághoz lehessen fordulni, hogy döntsön az e tekintetben felmerülhető viták esetében.

Majd a trianoni szerződés ratifikálása után négy nappal, a román kormány kihirdette a Magyarországtól elszakított területekre érvényes speciális agrárreform törvényt. Ez az agrártörvény, amely bizonyos tekintetekben sokkal keményebb, mint az ó-Romániára érvényes agrártörvény, úgylátszik főleg azt célozta – nevezetesen az abszintizmusra vonatkozó rendelkezései által –, hogy biztosítsa a román állam részére a magyar birtokosok birtokainak elkobzását. Valóság szerint ez a törvény nem jelent előzetesen megállapított kártalanítás ellenében való igazságos kisajátítást, hanem semmi egyéb, mint nevenségesen hitvány kártalanítás leple alá rejtett elkobzás. Ennek a kétségtelenül találékonyan kiszámított, de teljesen ellenséges elbánásnak, amely birtokfosztással végződik, az a jellegzetessége, hogy különböző alapot állapít meg a birtokok értékelésére és a törvény által ígért kártalanítás kifizetésére. A birtokok értékelése a háború előtti arany korona értékben történik, az arany koronákban megállapított érték kifizetése azonban papír leuiban, vagy pedig papír leura szóló román állami kötvényekben megy végbe. Háború előtt az arany korona 1 franc 5 centimes-ot ért, az arany leu pedig csak 1 franc-t, a kártalanítási összeg tehát már eleve 5% levonással állapították meg, ezenfelül – ami azután már sokkal súlyosabb – a papiros leu a Magyarországtól elszakított területekre érvényes agrártörvénynek kihirdetése idejében a leu értékének 92%-át már elvesztette volt, sőt az ekkép összezsugorodó kártalanítás román állami kötvényekben való kiegyenlítés esetében még jobban letöprel, mert hiszen a kötvények névértéke is jelentékenyen devalválódott.

A törvényt elfajulttá tette az értékelési és fizetési alapok közti ellentét, ez rontotta meg a kisajátított birtok és a kártalanítás között megkívántató egyenértékűséget, és pedig oly mérvben, hogy a birtokuktól megfosztott birtokosok majdnem teljesen tönkrementek. Ha aranyértékben történt az értékelés, fizetni is ugyancsak aranyértékben kellett volna, vagy, ha papírértékben fizettek, értékelni is papírértékben kellett volna.

A magyar állampolgárok egy része, akiket az agrártörvényből eredő elkobzás sújtott, arra a jogos álláspontra helyezkedett, hogy az ilyen elkobzás nem egyéb, mint a trianoni szerződés által tiltott felszámolások egy fajtája. Igénybe vették tehát a trianoni szerződés 250. cikke által megállapított felszólalási jogot, amely felszólalások elbírálása a román-magyar vegyes döntőbíróshoz tartozik. Románia a bíróság előtt hatásköri kifogással élt. „Az a fél, amelyik előre látja a pervesztés valószínűségét – írta 1904-ben Louis Renault – nagyon könnyen hajlik a döntőbíróshoz hatáskörének kifogásolására”.*) Románia, midőn a hatáskör hiányának kifogásával élt, nem félt attól, hogy ezzel annak a vélelemnek ad tápot, hogy nem bízik pőrének megnyerésében, ugyanis gondja volt arra, hogy egyidejűleg ügyvédjei egyike által kijelentse, hogy „egyedül a bíróság iránt érzett tisztelete” bírta reá arra, hogy „kifejtse az indokokat, melyek lehetetlenné teszik azt, hogy a bíróság magát illetékesnek nyilvánítsa”, egyébként azonban még a feltevését is visszautasítja annak, hogy érdemben tárgyaljon. Mindenesetre nagyon különös tiszteletnyilvánítás volt Románia részéről azzal fenyegetni meg a bíróságot, hogy ítéletét egyáltalában nem fogja figyelembe venni, ha megállapítaná is a bíróság a maga illetékességét. A valóságban Románia arra törekedett, hogy két egymással ellenkező eljárásból egyaránt hasznot húzzon: megpróbálta, hátha kedvezően nyer a kérdés megoldást, hogy aztán erre a kedvező megoldásra támaszkodhassak, igyekezve növelni a kedvező esélyeket a bíróságra gyakorolt teljesen inkorrekt nyomás által; de egyúttal előre elhárította egy esetleges kedvezőtlen döntés következményeit azáltal, hogy azt már előre semmisnek és érvénytelennek nyilvánította. A bíróság nem engedett a megfélemlítésnek: 1927. évi január 10-én nagyon alaposan megindokolt végzésekké megállapította a maga illetékességét.

Erre Románia végrehajtotta fenyegetését; kijelentette, hogy nem bocsátkozik bele az érdemleges perbe és megtiltotta döntőbírájának, hogy mint bíró részt vegyen olyan ügyek tárgyalásában, amelyekre a Magyarországtól elszakított területekre megállapított román agrártörvény szolgáltatott okot. Ezzel az eljárásával Románia lehetetlenné akarta tenni, hogy a bíróság ítéletet hozzon, ez a célzata azonban meghiúsulhatott volna és meg is kellett volna hiúsulnia a trianoni szerződés azon rendelkezése folytán, hogy ilyen esetekben a nemzetek szövetségének tanácsa nevez ki pótbírákat. Ezen az alapon kérte Magyarország a nemzetek szövetségének tanácsától, hogy a trianoni szerződés 239. cikkéhez képest foganatosítsa a pótbíró-kijelölést.

Románia nem számíthatott arra, hogy magyar részről ez a kérés

*) De Lepradelle és Politis: A nemzetközi döntőbíráskodás gyűjteménye. I. kötet, Louis Renault előszava. XIV. lap.

elmarad. Éppen azért célszerűnek látta, hogy megelőzze ezt a kérést abban a reményben, hogy ezzel azt ellensúlyozni is fogja. E végből az egyességokmány 11. cikkének második bekezdése alapján a nemzetek szövetségének tanácsához fordult azzal a szándékkal, hogy kimagyarázza eljárásának indokait.

A nemzetek szövetségének egyességokmánya, nevezetesen annak 11. cikke (második bekezdés) kimondja, hogy „a szövetség minden egyes tagjának jogában áll a közgyűlés vagy a tanács figyelmét barátságos módon felhívni a nemzetközi viszonyokat érintő minden oly körülményre, amely azzal fenyeget, hogy megzavarja a békét vagy a nemzetek között a jó egyetértést, amelytől a béke függ.”

Az idézett intézkedés kétségtelenül felhatalmazza a tanácsot, hogy közvetítés útján megkísérelje a vitában álló hatalmak kiegyeztetését, de nem menti fel a tanácsot azon kötelessége alól, hogy a trianoni szerződésnek megfelelőleg biztosítsa a döntőbíráskodás zavartalan menetét.

Mégis Romániának azáltal, hogy a békéltetés és a pótbírák kinevezésének egymástól különböző kérdéseit egybekapcsolta, sikerült elérnie a tanácsnál azt, hogy ez meglepetésében és ingadozásában a döntőbíráskodás menetében előállott megszakítást maga is tovább húzza-vonja.

Világos volt, hogy mindennemű békéltetés hiábavaló. Magyarország a vitás ügy bírói megoldását követelte, amihez joga van. Románia viszont nem akarta a bírói megoldást, újból is kimutatta ezt azzal, hogy elvetette a Magyarország által tett azt az egyeztetési javaslatot, mely szerint Magyarország hozzájárult volna ahhoz, hogy az állandó nemzetközi bíróság döntsön azon panasz érdemében, melyet Románia 1927 márciusában a vegyes döntőbíróság illetékességét megállapító határozatai ellen hatáskör túllépése miatt a tanács előtt emelt.

A tanács, ahelyett, hogy megállapította volna a barátságos megoldás lehetetlen voltát és kijelölte volna a pótbírákat, három tagját az ügy tanulmányozásával és a júniusi ülésszakra való jelentéstétellel bízta meg.

Júniusban, Sir Austen Chamberlainnek a hármas bizottság nevében tett javaslatára a tanács újból elhalasztotta a döntést, egyben felhívta Magyarországot és Romániát, hogy újból vizsgálják meg azokat a kérdéseket, melyek őket elválasztják.

Míthogy pedig megegyezés ezúttal sem jött létre, szeptemberben Sir Austen Chamberlain a hármas bizottság nevében a tanács elé terjesztett csodálatosan merész jelentésében azt javasolta, hogy hagyjon fel a tanács békéltető szerepével és kényszerítsen rá a felekre olyan megoldásokat, amelyeket azok nem akartak elfogadni, egyúttal pedig avatkozzék bele a nemzetközi bíráskodásba, bitorolja magának a nemzetközi bíróságokkal szemben az ellenőrzés jogát, amit semmi jogszabály neki meg nem ad és amely beavatkozást úgy a paktum 13. cikke elítél, mint azok

a különböző szerződéses határozmányok is, melyek megállapítják, hogy a vegyes döntőbíróóságok határozatai végérvényesek. Sir Austen Chamberlain ugyanis azt javasolta, hogy szólítsák fel a feleket arra, hogy a trianoni szerződést azon három jogi elvnek megfelelően értelmezzék, amelyeket a hármass bizottság által meghallgatott jogi szakértők formuláltak. Javaslta továbbá, hogy, ha Magyarország nem hajlandó erre, büntessék meg azzal, hogy a pótbírák kijelölése maradjon el, ha pedig Románia vonakodik, Romániát büntessék meg azzal, hogy a bíróság folytassa tovább eljárását. Egyébiránt a jogi szakértők a sorok között határozottan elítélték a románok által vitatott hatásköri túllépés álláspontját, amennyiben elismerték, hogy a vegyes döntőbíróóság lefoglalás, avagy kényszerfelszámolás esetében akkor is illetékes az eljárásra, ha a lefoglalás vagy kényszerfelszámolás a román agrártörvény alkalmazásából áll elő. Azonban a jogi szakértők által formulázott jogtételek azáltal, hogy megszorítják a magyar állampolgárok vitatkozási szabadságát, voltaképpen a bíróság ítélkezési szabadságát is megszorítják. Sir Austen Chamberlain nem habozott azt indítványozni a tanácsnak, hogy mit se törődjék a nemzetek szövetsége egyességokmányának és a trianoni szerződésnek rendelkezéseivel, hanem vesse alá a maga politikai ellenőrzésének a nemzetközi bíróságokat.

Apponyi gróf, magyar delegátus, erőteljesen tiltakozott ilyen önkényes törekvés ellen. Kimutatta ezen álláspont tévességét és rávilágított arra, hogy mekkora veszedelmet rejt magában a hatalmi köröknek ez az összezavarása, a szerződések ellen és a bírói szuverenitás ellen intézett ez a merénylet.

„A nemzetek szövetségének vezető gondolata – monda Apponyi 1927. évi szept. 17-én – az arbitrázs. Mindabból, amit teremtettünk, illetőleg teremtettek a nemzetek szövetségének alkotói: a nemzetközi bírászkodás az, ami a legtisztéletreméltóbb, a legmegtámadhatatlanabb s a legtöbb bizalmat gerjeszti. A mi legsajátosabb hivatásunk kiterjeszteni ennek a bírászkodásnak területét. Lehet, hogy csak több-kevesebb lassúsággal haladhatunk előre ezen az úton, de hátrafelé még oly kicsike lépést sem szabad tennünk. Annál kevésbé szabad halálos sebet ejtenünk a nemzetközi bírászkodás elvén, mert ez egyúttal a nemzetek szövetségének egész épületére mért csapás volna. Hiszen, ha még oly keskeny hasadékon férközhetik is be a politikai befolyás a bírói hatalom területére, vége van a bírói hatalomnak.”

A tanács több tagja osztozott Apponyi gróf felfogásában. Világossá lett, hogy Sir Austen Chamberlain jelentése nem számíthat egyhangú elfogadásra, már pedig a tanács határozataihoz az egyhangúság nélkülözhetetlen. Nemcsak Magyarország delegátusának, hanem a tanács több tagjának ellenzése állott az egyhangúság útjában. Erre, hogy elleplezzék

a hármas bizottság javaslatának bukását, a következő expedienshez fordultak. Nem hoztak formális tanácsi határozatot, hanem a magyar és a román delegátuson kívül a tanács többi tagjai nevében intéztek felszólítást Magyarországhoz és Romániához, hogy fontolják meg a hármas bizottság jelentésében foglalt ajánlásokat és a tanács következő ülészakára adják meg végleges válaszukat. Egyben világosan kimondatott, hogy amennyiben a vitázó államoknak nem sikerülne megegyezésre jutni, az egész kérdés újból a tanács decemberi ülészakájának napirendjére kerül. 1927 decemberében újabb elnapolás következett be, azonban ugyanekkor a tanács egy más ügyben, a Németország és Görögország között vitássá vált salamisi ügyben, visszautasította azt, hogy belefolyjon a versaillesi szerződés magyarázatát igénylő olyan kérdésbe, amely a német-görög vegyes döntőbírószám elé van terjesztve.

Ebből a visszautasításból logikai szükségszerűséggel következik, hogy vissza kell utasítani minden olyan törekvést is, mely a román-magyar vegyes döntőbírószám eljárásába való beleavatkozásra irányul, valamint az is, hogy Magyarország kívánságának megfelelőleg a pótbírákat ki kell jelölni. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy a tanács ne közvetíthesse Magyarországot és Románia között a bíróságon kívüli békéltetés érdekében, de ez a közvetítő tevékenysége nem válhat akadályává a nemzetközi bíráskodás szabad menetének. Egyébiránt az ilyen békéltetési tevékenységnek annál inkább lehetnek esélyei a sikerre, mert Louis Renault igen helyes mondása szerint „a döntőbírótól való félelem kezdete a bölcseségnek és leghatékonyabb előmozdítója a békés megegyezésnek.”

Mindazonáltal a tanácsnak 1928. évi márciusi ülészakájában sem történt meg a pótbírák kijelölése. A tanácsnak a békéltetésre irányuló kiemérendhetetlen buzgalma újból halasztást eredményezett.

Sir Austen Chamberlain ugyanis meglepő javaslattal állott elő. Azt indítványozta, hogy a román-magyar vegyes döntőbírószám összetétele módosíttassék olyformán, hogy a bíróság a tanács által kinevezendő két új taggal bővíttessék ki.

Bármily meglepő volt is ez a javaslat, mégis a tanács tagjainak többségénél különösen kedvező fogadtatásra talált. Gróf Apponyi magyar delegátusnak sokkal élesebb érzéke van egy jó bírósági szervezet követelményeit illetőleg és ugyanő sokkal nagyobb tisztelettel viseltetik a nemzetközi szerződések iránt, semhogy meg ne lepődött volna ezen a teljesen szokatlan javaslaton, amely az érdemben való ítélezést azáltal akarja lehetővé tenni, hogy módosítja a bíróságnak az összetételét, miután az már illetékesnek nyilvánította magát. Ellenvethette volna gróf Apponyi, hogy a magyar-román döntőbírószám összeállításában való módosítás tulajdonképpen a trianoni szerződés módosítását jelenti, aminek szabály-

szerűségéhez a nevezett szerződés valamennyi signatárius államának hozzájárulása szükséges, ellenvethette volna azt is, hogy teljesen abnormalis dolog módosítani egy olyan bíróság összetételét, amely előtt az ügy már folyamatban van és, hogy Magyarországnak vitathatatlan joga van arra, hogy a bíróság olyan összetételben hozzon érdemleges ítéletet, amint annak összetételét a nemzetközi szerződés szabályozta.

Mindazonáltal, bizonyára figyelemmel arra a fogadtatásra, melyben Sir Austen Chamberlain javaslata részesült, Apponyi gróf előnyösebbnek ítélte az előterjesztett módosításnak minden további nélkül való egyszerű elfogadását. Magyarország következetesen a konfliktusnak bírói megoldását sürgette mindenkor, nos hát ez a javaslat is bírói megoldást indítványozott. A javaslat továbbá elutasítását tartalmazta annak az igazságtalan vádnak, amelyet Románia az 1927. évi január 10-iki illetékességet megállapító bírói határozatok ellen hatáskör-áthágás címén emelt, végül ez a javaslat megerősítette a hatáskörnek azt az elismerését, amelyet már a hármass bizottság szeptemberi jelentése megállapított. Különben is, ha Magyarország elutasította volna a javaslatot, politikai ellenfelei nem állották volna azzal megvádolni, hogy fél a kibővített bíróság ítéletétől, noha ennek a vádnak nyilván ellene szól az, hogy Magyarország maga ajánlotta azt, hogy a hatáskör-áthágás kérdése az állandó nemzetközi bíróság ítélezése alá bocsáttassék. Apponyi gróf tehát célszerűnek találta megragadni az alkalmat annak újabb manifestálására, hogy Magyarország sokkal inkább bízik a maga ügyének igazságában, sem hogy félne bármilyen bírótól.

Titulescu úr, a román delegátus, ahhoz a feltételhez kötötte hozzájárulását, hogy az új pótbírák kötelesek legyenek magukévá tenni a hármass bizottság jelentésében foglalt, jogszabály-magyarázó három jogitételt. Ezt a feltételt Magyarország nem fogadta el, de elfogadhatatlannak ítélte azt a tanács is, amely végül azt határozta, hogy „felkéri a magyar és a román kormány képviselőit, hogy a következő ülészakon tudassák kormányaik válaszát” és hogy „már most kitűzi a kérdést a következő ülészak napirendjére.”

1928 júniusában, minthogy a román kormány nem fogadta el a tanácsnak márciusban tett javaslatát, a tanács határozatot hozott, amely szerint „nyomatékosan kéri a magyar és a román kormányt, hogy kölcsönös engedmények árán vessenek véget ennek a régóta húzódó vitának.”

Magyarország delegátusa, amidőn hozzájárult ehhez a legújabb egyeztetési kísérlethez, nyomatékosan rámutatott a kérdés lényegére, emlékeztetbe idézte a tanács 1927. évi szeptemberi ülészakában formulázott felhívásnak igazi értelmét, rámutatott annak a lehetetlenségére, hogy Magyarország elfogadja a többször említett jogi szakértők és a hármass-

bizottság által felállított három elvet, valamint annak lehetetlen voltára is, hogy a tanács egyszerűen visszautasítsa a döntő bírák kijelölését. Határozottan kijelentette, hogy amennyiben az egyeztetési kísérlet újból sikertelen lenne, Magyarország újból fogja kívánni a trianoni szerződés 239. cikkében megígért pótbíró-jelölést.

A pótbírák ezen kijelölése azonban a következő alkalommal is elhalasztatott azon reményben, hogy Magyarország és Románia között való tárgyalások megegyezésre fognak vezetni, ami által a tanács megtakaríthatna egy kockázatos vitatkozást, mely a trianoni szerződés 239. cikkéből folyó kötelességei tekintetében előállhatna. Pedig, amint nagyon helyesen jegyezte meg Apponyi gróf 1928. szept. 1-én: „hogyha a tanács fontolóra venné a magyar kormány által 1928. évi aug. 25-én pótbíró kijelölése iránt tett javaslatnak elfogadását, ez bizonyára nemhogy meg nem akadályozná a közvetlen purparlék folytatását, ha ezek folytatására van alap, hanem ellenkezőleg elősegítené azt, hogy ezek a purparlék eredményre vigyenek.”

Magyarország helyes jogi érzékkel nemcsak a saját legitim érdekeit és félreismert jogait védelmezte az igazságért folytatott ebben a hosszú és nehéz küzdelmében. Hanem bátran és kitartoán védelmébe vette a nemzetközi döntőbíráskodás ügyét és azt a köteles tiszteletet, mellyel a nemzetközi igazságszolgáltatásnak tartozunk. Szemben a román állásponttal, amely a nemzeti jognak vagy a nemzeti képzelődésnek fölnyét vitatja a nemzetközi szerződések és a nemzetközi igazságszolgáltatás fölött, a magyar álláspont védelmébe vette a nemzetközi jog előbbrevalóságát a nemzeti jognál, aminek hiányában tulajdonképpen nem is létezhet nemzetközi jog, védelmébe vette a nemzetközi bíró szuverén függetlenségét a politikai hatalmi tényezőkkel szemben, ami nélkül sem nemzetközi döntőbíráskodásról, sem nemzetközi igazságszolgáltatásról nem lehet szó. Valóban, hogyha valamely államnak, amely elégedetlen a bíróság ítéletével, nem kellene egyebet tennie, mint az illetéktelenség avagy a hatásköri túllépés kifogásával élni, hogy ezáltal az ítélet végrehajtásától mentesüljön, akkor nemzetközi döntőbíráskodás és nemzetközi igazságszolgáltatás csupán üres szavak és hiú ábrándok volnának. S végleg romba dőlne az egész locarnoi rendszer és romba dőlnének a Genfben végbemenő mindazok az erőfeszítések, melyek a béke biztosítékait a nemzetközi bírászkodás kifejlesztése alapján törekszenek felépíteni.

Magyarország, amelyet politikai ellenfelei nagy készséggel szoktak a feudalizmus és a hátramaradottság vádjával illetni, a nemzetközi döntőbíráskodásnak és a nemzetközi igazságszolgáltatásnak ebben a válságában

a nemzetközi viták békés megoldására törekvő legmodernebb elvek út-törőjének bizonyult. És leghűségesebb szolgája gyanánt lépett fel azon nagyfontosságú elveknek, melyek alapján épült fel a nemzetek szövetsége. A nemzetek szövetségének még nagyobb érdeke, mint magának Magyarországnak, hogy Magyarország hosszú, türelmes és érdemleges erőfeszítései végeredményben meghozzák neki a bírót. Magyarországnak joga van a bíróra, és jól teszi, ha nem fárad el ezen joga sürgetésében, mert Magyarország győzelme nem volna más, mint diadala a nemzetközi bírászkodásnak a nacionalista ellenkezések fölött és a nemzetközi jognak a megalkuvást ismerni nem akaró nacionalista erőszak fölött.

